

บทวิจารณ์หนังสือ
บทวิจารณ์หนังสือ
ถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด

ปณัฐชนัน จารุชัยนิวัฒน์
 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 Panutsorn Jaruchainiwat
 Faculty of Education, Chulalongkorn University.

หนังสือถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด เป็นผลงานเขียนของ รองศาสตราจารย์ ดร.ทศนา แคมมณี ที่เกิดขึ้นจากการเห็นคุณค่าในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร ทรงพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยเพื่อเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนทุกระดับ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาประเทศ โดยผู้เขียนเล็งเห็นความจำเป็นในการปลูกฝังปรัชญานี้ให้แก่เด็กและเยาวชนของชาติ จึงได้นำเสนอแนวทางและวิธีการอำนวยความสะดวกแก่ครู/ผู้สอน ในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงตามที่คาดหวัง

ผู้เขียนจัดลำดับการนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน เริ่มจากการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักคิดและหลักปฏิบัติของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นภาพกว้าง ไปสู่แนวทางการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เนื้อหาภายในเล่มแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนแรก การถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่นำไปสู่ความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงข้อมูลที่สะท้อนถึงความสำคัญและคุณค่าของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษา ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนแรก เป็นความหมายและสาระสำคัญเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เขียนได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ซึ่งเป็นองค์ประกอบของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยภาษาที่กระชับช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับ ความหมายของ ความพอเพียง ว่าเป็นคุณลักษณะการปฏิบัติตนบนทางสายกลาง 3 ประการ ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ซึ่งต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้ และ คุณธรรมในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยระบุดึงผลที่คาดว่าจะได้รับการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือ การพัฒนาที่สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

ส่วนต่อมา เป็นการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ผู้เขียนได้วิเคราะห์เชื่อมโยงเพื่อให้ผู้อ่านเห็นถึงความเกี่ยวข้องระหว่างปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา โดยฉายภาพให้เห็นความร่วมมือร่วมใจของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต่างๆ และสรุปเป็นแผนภาพแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา โดยแบ่งการนำไปใช้ออกเป็น 4 แนวทางหลัก คือ การบริหารสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการดำเนินชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้วิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ รวมทั้งสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาไว้อย่างครอบคลุม

ส่วนสุดท้าย เป็นการถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อประยุกต์สู่การเรียนการสอน ส่วนนี้ ผู้เขียนใช้เทคนิคการนำเสนอเนื้อหาในส่วนนี้ได้เป็นอย่างดี ด้วยวิธีการตั้งคำถามเกี่ยวกับประเด็นที่น่าสนใจในสาระสำคัญเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยจัดกลุ่มเนื้อหาการถอดรหัสออกเป็น 8 ประการ และนำเสนอคำตอบเกี่ยวกับข้อสงสัยในแต่ละคำถามด้วยการวิเคราะห์เชิงลึกในมุมมองของผู้เขียน พร้อมยกตัวอย่างที่เข้าใจง่าย สอดคล้องกับชีวิตและการปฏิบัติจริง พร้อมทั้งมีการสรุปสาระสำคัญไว้ช่วงท้ายของแต่ละเนื้อหา ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้เข้าใจที่ชัดเจนในหลักการที่เป็นนามธรรมของปรัชญาดังกล่าว และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การประยุกต์ใช้ในการสอนผู้เรียนให้สามารถปฏิบัติได้จริง

ตอนที่สอง การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด ผู้เขียนได้นำเสนอวิธีการสอนอย่างเป็นลำดับขั้น เพื่อผู้อ่านมีแนวทางที่เป็นรูปธรรมในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดเนื้อหาสำคัญเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนแรก การทำความเข้าใจให้ชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งที่จะสอน ผู้เขียนนำเสนอคำถามสำคัญ 5 ข้อ ได้แก่ 1) สอนอะไร 2) สอนใคร 3) สอนเมื่อไหร่ 4) สอนอย่างไร และ 5) วัดประเมินผลการเรียนรู้อย่างไร เพื่อให้ครู/ผู้สอนใช้ในการตรวจสอบความเข้าใจของตนเองก่อนการสอน โดยนำเสนอแผนภาพกรอบความคิดในการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นแนวทางที่หลากหลายในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่บริบทการเรียนการสอน

ส่วนที่สอง แนวทางการสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จุดเน้นในการสอนและปลูกฝังปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ผู้เรียนในมุมมองของผู้เขียนคือการให้ความสำคัญกับการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจหลักคิดที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของปรัชญา เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการคิดและการกระทำ ผู้เขียนนำเสนอแนวทางการสอนเป็น 2 แบบ คือ

การสอนแบบแรก คือ การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบแยกส่วน เป็นการสอนแต่ละหลักคิดได้แก่ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข 4 มิติ แยกจากกันโดยไม่สัมพันธ์กัน วิธีนี้ทำได้ง่ายและสะดวก ด้วยการนำหลักคิดไปบูรณาการในการสอนเนื้อหาต่างๆ หรือ จัดเตรียมเนื้อหาหรือสถานการณ์เฉพาะให้ผู้เรียนฝึกฝนการใช้หลักคิดต่างๆ จนเกิดทักษะความชำนาญในการคิด ผู้เขียนได้นำเสนอวิธีการสอนโดยใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้หลักคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างเป็นรูปธรรม พร้อมยกตัวอย่างคำถามไว้อย่างหลากหลาย ช่วยให้ผู้อ่านมีแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสอนและฝึกผู้เรียนให้บรรลุผลตามหลักคิดต่างๆ ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การสอนแบบที่สอง คือ การสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบบเน้นกระบวนการคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นนวัตกรรมการสอนที่ผู้เขียนประยุกต์จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นแนวทางให้ครูสอนและฝึกให้ผู้เรียนดำเนินการคิดและนำความคิดสู่การปฏิบัติโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก ผู้เขียนได้แสดงขั้นตอนการดำเนินการคิดและการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ 9 ขั้นตอน พร้อมให้ตัวอย่างคำถามที่ใช้กระตุ้นหรือฝึกกระบวนการคิดให้ผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน โดยในทุกขั้นตอนผู้เขียนได้มีการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้อ่านในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการสอนและการฝึกให้ผู้เรียนการดำเนินการคิดอย่างครอบคลุมหลักคิดทั้งหมดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี

หนังสือถอดรหัสปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การสอนกระบวนการคิด นับว่าเป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าสำหรับวงการศึกษาไทยอีกเล่มหนึ่ง ที่ผู้เขียนใช้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการสอนและการพัฒนาการคิด ในการถ่ายทอดความรู้และนำเสนอวิธีการที่เป็นรูปธรรมในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการสอนการคิด ช่วยให้ครูและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กและเยาวชนมองเห็นความจำเป็นและมีแนวทางที่ชัดเจนในการสอนให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่า สามารถน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการวิถีชีวิตจนพัฒนาเป็นอุปนิสัยพอเพียงได้ในที่สุด